Stanisław Wyspiański i jego pasje

CELE OGÓLNE

- Zapoznanie uczniów z postacią Stanisława Wyspiańskiego i jego twórczością.
- Przedstawienie wybranych aspektów polskiej kultury i sztuki przełomu początku XX wieku.
- Zwrócenie uwagi na wybrane polskie zabytki i muzea.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

- Przedstawienie podstawowych faktów związanych z polską sztuką przełomu XX wieku, omówienie polskiej secesji oraz przykładów dzieł w tym stylu.
- Omówienie wybranych zagadnień związanych z polską kulturą i historią początku XX wieku.
- Zapoznanie uczniów z następującymi pojęciami: secesja, witraż, afisz, kostium, scenografia, chłopomania, dramat.

Cele kształcące

- Rozwijanie umiejętności pracy z mapą.
- Rozwijanie umiejętności uważnego oglądania oraz analizowania dzieł sztuki
- Doskonalenie umiejętności społecznych, w tym umiejętności współpracy w grupie oraz dyskusji.

Cele wychowawcze

- Rozwijanie wrażliwości estetycznej.
- Rozwijanie zainteresowania historią i umacnianie poczucia związku przeszłości z teraźniejszością.

METODY PRACY

rozmowa sterowana ◆ praca w parach ◆ burza mózgów ◆ praca z tekstem ◆ praca z mapą ◆ praca z obrazem

NARZĘDZIA

komputer i rzutnik ◆ wydrukowane i pocięte zadania do lekcji w odpowiedniej liczbie ◆ tablica lub flipchart ◆ wydrukowane reprodukcje ◆ mapa Polski

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

- Zapytaj uczniów, kim jest artysta? Czym się zajmuje? Przeprowadźcie krótką burzę mózgów, aby uzyskać definicję słowa „artysta". Zapytaj czy ich zdaniem artyści zajmują się tylko jedną dziedziną? Powiedz im, że na lekcji będziecie zajmować się artystą wyjątkowym – niezwykle wszechstronnym.
- Poproś uczniów o wykonanie **Zadania 1**, podsumuj je. Przedstaw w kilku słowach sylwetki wszystkich przedstawionych postaci.

35 min

Lekcja właściwa

- Opowiedz uczniom krótko o Krakowie przełomu XIX i XX wieku. Wykonajcie **Zadanie 2.** Podsumujcie je wspólnie.
- Opowiedz uczniom o życiu Stanisława Wyspiańskiego. W **Zadaniu 3** poproś uczniów o uzupełnienie tekstu. Sprawdźcie odpowiedzi.
- Poproś o wykonanie **Zadania 4**. Porównajcie odpowiedzi. Wyjaśnij uczniom różnice pomiędzy poszczególnymi technikami plastycznymi. Opowiedz uczniom, dlaczego artysta tworzył swoje dzieła głównie pastelami (uczulenie na składnik farb). Poproś uczniów, aby ponownie spojrzeli na obraz „Macierzyństwo" **Tablica 1.** Zadaj zagadkę – ile osób znajduje się na obrazie? (poprawna odpowiedź to 3 – córka Helena przedstawiona jest dwa razy). Podziel uczniów na grupy i poproś, aby wynotowali cechy charakterystyczne obrazu. Poproś, aby zwrócili uwagę na kolory, linie, kontury, zdobienia. Spróbujcie stworzyć definicję secesji. Opowiedz im o tym stylu.
- Powiedz uczniom, że Stanisław Wyspiański był wszechstronnym twórcą. Między innymi tworzył…. No właśnie – co? Rozdaj uczniom **Zadanie 5**. Następnie odtwórz film, poproś o rozwiązanie **Zadania 6.**
- Przedstaw Wyspiańskiego jako autora dzieł literackich. Poproś o rozwiązanie **Zadania 7**. Przedstaw **„**Wesele" jako komentarz do chłopomanii. Pokaż uczniom **Tablicę 2.** Poproś uczniów, aby pracując w grupach opisali stroje małżonków. Podsumuj pracę uczniów. Wyjaśnij, że na tym obrazie również przedstawiony jest stosunek autora do wspomnianego zjawiska.
- Poproś uczniów o wykonanie **Zadania 8.** Podsumuj je.

4 min

Rekapitulacja pierowtna

- Podsumuj lekcję. Wypiszcie na tablicy, co tworzył Stanisław Wyspiański.

1 min

Zadanie domowe

- Poproś uczniów, żeby na następną lekcję przygotowali pracę o Lajkoniku: rysunek oraz krótką informację. Poproś, żeby dowiedzieli się, co ma on wspólnego z Wyspiańskim.

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz"
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Tablica 1

Fot. Muzeum Narodowe w Krakowie, Stanisław Wyspiański, „Macierzyństwo”, domena publiczna

Tablica 2

Fot. Muzeum Narodowe w Krakowie, Stanisław Wyspiański, autoportret z żoną

Zadanie 1

Przeczytaj opis artysty – bohatera dzisiejszej lekcji. Wskaż, który obraz go przedstawia. Jego imię i nazwisko wpisz w kratki poniżej:

Na dzisiejszej lekcji poznasz postać wielkiego polskiego artysty żyjącego na przełomie XIX i XX wieku. Był on nie tylko malarzem, lecz również poetą, dramaturgiem, architektem. Jego życie i twórczość związane są z Krakowem.

Adam Mickiewicz, polski poeta, publicysta, filozof, urodzony w 1789 roku.

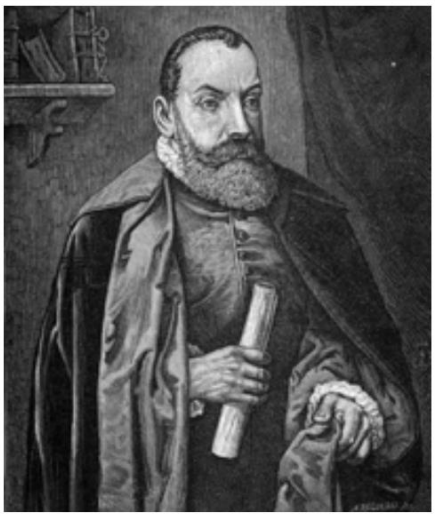

Jan Kochanowski, polski poeta i tłumacz, żyjący w XVI wieku.

Stanisław Wyspiański, urodził się w 1869 roku w Krakowie i tam też zmarł w 1907.

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 2

Przyjrzyj się mapie Polski. Zaznaczone są na niej trzy miasta spośród kilku podanych. Wybierz odpowiednie, a następnie połącz z odpowiednim numerem. Następnie zaznacz, które twierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

WARSZAWA

POZNAŃ

GNIEZNO

GDAŃSK

ZAKOPANE

KRAKÓW

rys.MRN CC BY-SA 3.0

Za czasów Stanisława Wyspiańskiego Kraków nie był dużym miastem, ale za to bardzo ważnym dla Polaków. Jak myślisz, dlaczego? Zaznacz, które twierdzenia są prawdziwe(P), a które fałszywe (F):

		P/F
1.	Tu znajdował się Wawel - wspaniały zamek królów Polski z czasów jej świetności.	
2.	Kraków, mimo że znajdował się w zaborze austriackim, cieszył się, jak cała Galicja (zabór austriacki), autonomią.	
3.	Ze względu na swe bogactwa naturalne przyciągał inwestorów.	
4.	Można tu było swobodnie używać języka polskiego w szkołach i w urzędach.	
5.	Był położony w centralnej części zaboru austriackiego.	
6.	Był ośrodkiem przemysłu wydobywczego.	

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 3

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie uzupełnij go wyrazami podanymi poniżej:

Stanisław Wyspiański był artystą wszechstronnym. Zdolności odziedziczył być może po ojcu, Franciszku Wyspiańskim, który był ……. . Mama Stanisława zmarła, gdy miał 7 lat, ojciec nie radził sobie z wychowaniem syna, dlatego małego Stasia wychowali ciocia i wujek: Joanna i Kazimierz Stankiewiczowie. Wyspiański studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz w Szkole Sztuk Pięknych. Jan Matejko, ówczesny ……. tej szkoły, od razu zauważył wielki talent młodego ucznia. Podczas studiów Wyspiański podróżował też po Europie. Był we Włoszech, Szwajcarii, Francji, Niemczech. Te podróże miały bardzo duży wpływ na jego ……. Po powrocie do Krakowa ożenił się ze …….z domu swej ciotki Teodorą Teofilą z domu Pytko. Zostało to uznane za ……. , żona artysty nigdy nie została zaakceptowana przez jego rodzinę. Małżonkowie mieli troje dzieci. Ich ……. poznasz podczas lekcji.

◆ **PORTRETY** ◆ **DYREKTOR** ◆ **RZEŹBIARZEM** ◆ **MEZALIANS** ◆

◆ **TWÓRCZOŚĆ** ◆ **SŁUŻĄCĄ** ◆

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 4

Dopasuj tytuły do obrazów, a następnie odpowiedz na pytania.

1.

2.

3.

4.

ŚPIĄCY MIETEK ◆ HELENKA Z WAZONEM Z KWIATAMI ◆ AUTOPORTRET Z ŻONĄ ◆ MACIERZYŃSTWO

1. Na swoich obrazach Stanisław Wyspiański przedstawił:

A. przypadkowych ludzi **B.** ważne postaci ze świata ówczesnej polityki **C.** swoją rodzinę

2. Postaci przedstawione są:

A. w wymyślnych, sztucznych pozach **B.** w naturalnych sytuacjach **C.** w odświętnych strojach

3. Obrazy wykonane są:

A. farbą olejną **B.** węglem **C.** pastelami

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 5

Stanisław Wyspiański był twórcą wszechstronnym. Malował obrazy różnymi technikami malarskimi, pisał utwory literackie, projektował okładki do książek, kroje czcionek, plakaty, meble, a nawet wystrój wnętrz.

Zajmował się też tworzeniem | | | | | | | |

(Żeby dokończyć zdanie rozwiąż rebus).

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 6

Uzupełnij tekst wybierając odpowiednie wyrazy (dla ułatwienia obok znajduje się zdjęcie najbardziej znanego, najwspanialszego witraża Stanisław Wyspiańskiego):

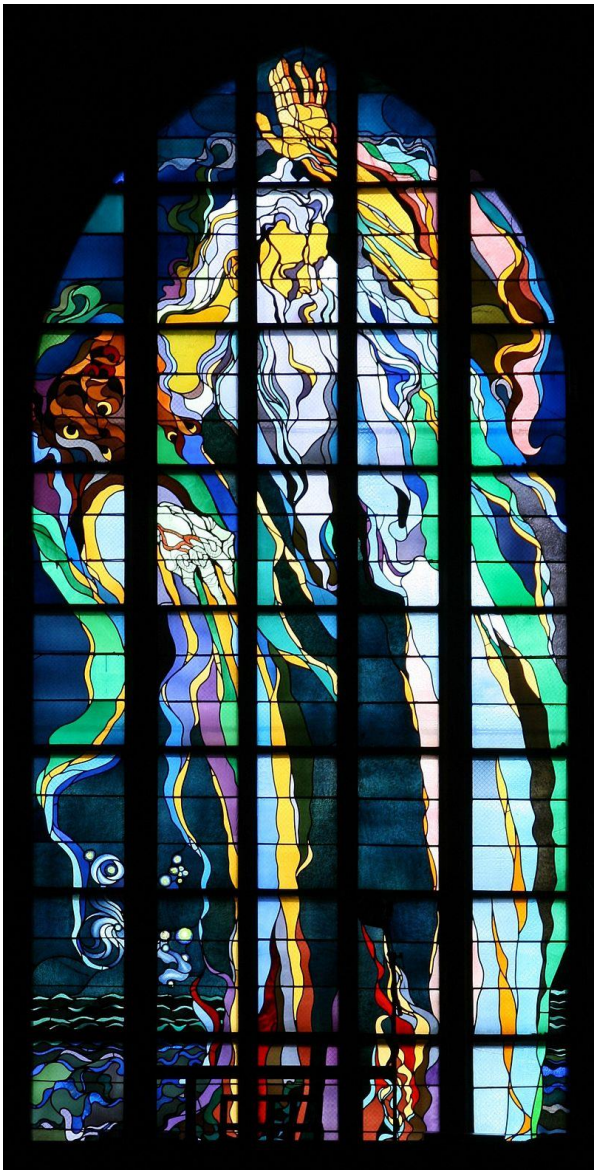

Witraż to ozdoba

…… .

ze szkła / z drewna

Sztuka tworzenia witraży najbardziej kojarzy się z witrażami znajdującymi się w

…… .

kościołach / pałacach

Stanisław Wyspiański, jeden z największych polskich twórców witraży pozostawił swe dzieła w

…… .

Krakowie / Warszawie

Największym dziełem mistrza jest witraż znajdujący się w Kościele Franciszkanów w Krakowie

…… .

Bóg Ojciec / Święta Rodzina

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 7

Stanisław Wyspiański to również autor utworów literackich, przede wszystkim dramatów, wystawianych w teatrze. Ten wybitny artysta po raz kolejny zaskakuje nas swoją wszechstronnością, bo nie tylko pisał utwór, ale sam projektował kostiumy, komponował afisze, szczegółowo rozrysowywał scenografię. Sam również wydawał swoje utwory w formie autorskiej książki, do której projektował okładkę, ilustrację a nawet własną czcionkę, co do dziś jest niespotykanym wydarzeniem. A jaki tytuł nosi największe dzieło literackie Wyspiańskiego? Dowiedz się, rozwiązując krzyżówkę.

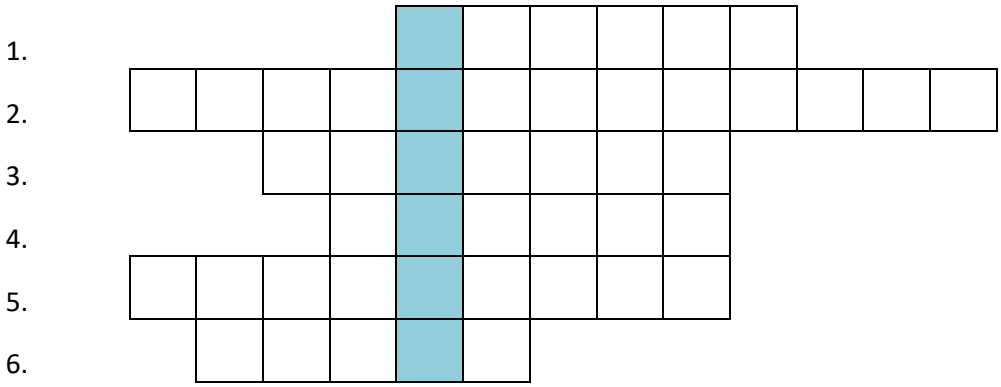

1. Ozdoba wykonana z połączonych ze sobą kawałków szkła.

2. Obraz Wyspiańskiego, na którym córka artysty przedstawiona jest dwa razy.

3. To nimi narysował Wyspiański większość swoich obrazów.

4. Imię córki Wyspiańskiego.

5. Małżeństwo z osobą nieodpowiednią ze względu na pochodzenie lub status społeczny.

6. Wzgórze w Krakowie, na nim mieści się zamek - siedziba królów polskich.

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

Zadanie 8

Do prac nad swoimi utworami Stanisław Wyspiański podchodził bardzo poważnie. Jak już wiesz, był nie tylko autorem tekstu dramatu, ale również wszystkiego, co niezbędne do wystawienia go na scenie, czyli do tego, żeby powstało przedstawienie teatralne.

Spójrz na poniższe ilustracje, przeczytaj tekst i wpisz odpowiedni wyraz, aby dokończyć zdanie.

Żeby na przedstawieniu pojawiła się publiczność, musi do niej dotrzeć informacja o spektaklu. W tym celu przygotowywano specjalne, duże kartki z niezbędnymi informacjami. Następnie rozklejano je w widocznych miejscach w mieście - na słupach ogłoszeniowych, w witrynach teatru.

Były to …….. **afisze/gazety/etykiety.**

Niestety tego typu prac Wyspiańskiego zachowało się bardzo niewiele. Powyżej informacja o spektaklu pt. "Wnętrze" Maurycego Maeterlinga.

Król.
Projekt do dramatu
"Bolesław Śmiały".

Dziewuszka.
Projekt do dramatu
"Bolesław Śmiały".

Hełm Protesilasa
Projekt do dramatu
"Protesilas i Laodamia".

Podczas występu aktorzy występują w specjalnych strojach. Je również artysta projektował osobiście. Obok możesz zobaczyć kilka przykładów.

Stroje takie nazywamy …….. **stylizacjami/kostiumami/frakami.**

Stanisław Wyspiański planował także wygląd sceny, wszystkie dekoracje, rekwizyty, oprawę plastyczną. Wszystkie te elementy razem nazywamy ……**plakatem/obrazem/scenografią.**

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

SŁOWNICZEK

SECESJA - styl w sztuce europejskiej przełomu XIX i XX wieku. Najbardziej charakterystyczną cechą secesji były asymetria, łagodne linie, pastelowe kolory oraz różnorodność stosowanych materiałów i ornamentyka sięgająca do świata przyrody.

DRAMAT – utwór literacki, który tworzony jest przede wszystkim z myślą o realizacji scenicznej. Stanisław Wyspiański napisał aż 18 utworów dramatycznych, z których najważniejsze to m.in. „Wesele", „Warszawianka", „Noc listopadowa".

MACIERZYŃSTWO – posiadanie dziecka, bycie matką.

RZEŹBIARZ – artysta wykonujący rzeźby.

TWÓRCZOŚĆ – umiejętność wytwarzania czegoś, myślenia, wyrażania siebie, pewne spojrzenie na świat w sposób indywidualny, kreatywny. Twórczość to również całość dokonań artystycznych.

SŁUŻĄCY - SŁUŻĄCA – pracownik, najczęściej fizyczny, w bogatym domu, osoba ta często mieszkała w tym domu.

MEZALIANS – małżeństwo z osobą nieodpowiednią ze względu na status społeczny,

PORTRETY – obrazy przedstawiające twarz.

WITRAŻ - ozdobne wypełnienie okna, wykonane z kawałków kolorowego szkła wprawianych w ołowiane ramki osadzone między żelaznymi sztabami.

PLAKAT inaczej można powiedzieć AFISZ – to druk informacyjny albo reklamowy, najczęściej wywieszamy w miejscach publicznych, aby zawarte na nim treści dotarły do dużej liczby odbiorców.

SCENOGRAFIA – wszystkie elementy składające się na dekorację w widowisku, przedstawieniu teatralnym czy filmie. Scenografia to kostiumy aktorów, rekwizyty i dekoracje, a nawet oświetlenie.

PASTEL - miękka kredka, dająca łagodną kreskę o delikatnej, świetlistej barwie, a także technika malowania taką kredką oraz obraz wykonany taką techniką.

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz"
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

POLECANE MATERIAŁY

Jeśli zainteresował Cię temat, zachęcamy do zapoznania się z materiałami dodatkowymi:

Stanisław Wyspiański, dramaturg:

https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1300737,Stanislaw-Wyspianski-dramaturg-malarz-wieszcz

Film o Stanisławie Wyspiańskim:
https://vod.tvp.pl/video/marzyciele,budziciel-wyspianski,39024016

Muzeum Narodowe w Krakowie - liczne artykuły o Wyspiańskim a wśród nich:
http://mnk.pl/artykul/wyspianski-aneks

HISTORIA POSZUKAJ:
https://www.historiaposzukaj.pl/aktualnosci,588,wystawy_wyspianski.html

HISTORIA POSZUKAJ:
https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,292,obiekt_kartony_stanislawa_wyspianskiego.html

HISTORIA POSZUKAJ - O Dramacie Wesele:
https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,wydarzenia,636,wesele.html

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: **www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl**

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ◆ Stanisław Wyspiański (zdjęcie nr 3)

Zadanie 2 ◆ 1 – Gniezno, 2 – Kraków, 3 - Warszawa

Zadanie 3 ◆ RZEŹBIARZEM ◆ DYREKTOR ◆ TWÓRCZOŚĆ ◆ SŁUŻĄCĄ ◆ MEZALIANS ◆ PORTRETY

Zadanie 4 ◆ 1 – Helenka z wazonem z kwiatami, 2 – Autoportret z żoną, 3 – Macierzyństwo, 4 – Śpiący Mietek ◆ 1 – c, 2 – b, 3 - c

Zadanie 5 ◆ witraży

Zadanie 6 ◆ ze szkła ◆ kościołach ◆ Krakowie ◆ Bóg Ojciec

Zadanie 7 ◆ 1 – witraż, 2 – Macierzyństwo, 3 – pastele, 4 – Helena, 5 – mezalians, 6 – Wawel, hasło: Wesele

Zadanie 8 ◆ afisze ◆ kostiumami ◆ scenografią

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021